

Een goede vaardigheid in de ene taal kan zorgen voor een goede vaardigheid in de andere taal.

wat 'erbij komt', het gaat over de kern van onderwijs. En ben je als leraar niet zo'n taalliefhebber? Benader taal dan functioneel: lukt het jou om met taal je boodschap over te brengen? Kijk eens kritisch naar je eigen taalgebruik in de les en naar je lesmateriaal: is je uitleg te begrijpen, stimuleer je interactie in de les, bied je duidelijk en aantrekkelijk materiaal aan? En ook: neem jij als rolmodel je leerlingen wel eens mee in hoe jij een tekstje schrijft, hoe jij een lastige tekst leest, hoe jij een bepaald gesprek voert of hoe jij iets beredeneert? Je kunt met relatief weinig inspanningen en aanpassingen al een groot verschil maken voor leerlingen. Tijdens een lesbezoek merkte ik dat een leerling het woord 'integratie' niet kende. Zo'n woord dat niet begrepen wordt kan tot frustratie en schaamte leiden, terwijl iets meer uitleg (ook van medeleerlingen) dit kan voorkomen. Ook in docententeams kan een kleine interventie veel doen. Zo keek ik eens met een groep docenten kritisch naar de schrijfpdracht die ze verstreken. Ze concludeerden na afloop dat de opdracht eigenlijk onvolledig en niet duidelijk was én dat ze heel verschillende verwachtingen hadden van de beoogde schrijfproducten."

Cindy ziet dat meertaligheid de laatste jaren een steeds grotere rol is gaan spelen. "Dat we ons er steeds meer van bewust zijn dat meertaligheid alomtegenwoordig is, én dat je het kunt benutten in plaats van het als hindernis te zien."

Diezelfde opvatting zijn meerdere gezaghebbende instituten in Nederland toegegaan. In 2018 publiceerde de KNAW het rapport *Talen voor Nederland* (<https://www.knaw.nl/publicaties/talen-voor-nederland>) waarin zij constateerden: "We moeten verstandiger en efficiënter omgaan met de talen in ons land, en daar heldere keuzes bij maken. Nederland is een meertalige samenleving geworden en daar is beleid voor nodig. Het Nederlands zelf heeft een brede basis nodig, en het leren van Nederlands zou laagdrempelig moeten zijn, voor vluchtelingen en immigranten, maar ook voor expats en internationale studenten. Daarnaast moeten we verder kijken dan het Engels en beter gebruik maken van aanwezige talenkennis."

En in 2020 heeft de Taalunie samen met Meertaligheid.be en Meertalig.nl het kennisdossier 'Antwoorden op vragen

Anna de Graaf

over omgaan met meertaligheid in het onderwijs in het Nederlandse taalgebied' (2019) samengesteld. Het gaat in totaal om 24 vragen die vaker door beleidsmakers, onderwijsprofessionals en ouders worden gesteld over meertaligheid en die door wetenschappers zijn beantwoord op basis van de meest recente wetenschappelijke inzichten.

Anna de Graaf, taalkundige gespecialiseerd in kindertaalontwikkeling en meertalige taalontwikkeling, werkte mee aan dat rapport. Ze werkte destijds voor Meertalig.be en kreeg vaak vragen over meertaligheid en school. Anna: "Ouders kregen (en krijgen!) van school vaak te horen dat ze thuis beter zoveel mogelijk Nederlands konden praten met hun kind omdat ze anders een 'taalachterstand' oplopen. Ook werd en wordt

er op veel scholen op aangedrongen om ook binnen de school Nederlands te spreken, ook wanneer ouders en kinderen deze taal nauwelijks spreken. Dit leidde (leidt) bij ouders maar ook op school vaak tot wederzijds onbegrip of zelfs irritatie.

Ondertussen werd er door wetenschappers al jaren veel onderzoek gedaan naar meertaligheid en onderwijs, waaruit heel veel aanbevelingen en tips voor thuis en op school voortkwamen. Deze informatie bleef voor ouders, leraren en schooldirecteuren echter meestal ver buiten hun bereik. Doordat het weinig praktisch was of dat het gewoonweg niet bij hen terecht kwam (want gepubliceerd in vaktijdschriften). Ouders, maar ook scholen, zijn toch het meest gebaat bij informatie en tips op maat. En zo ontstond het idee om aan de slag te gaan met vragen die wij (Meertalig.nl, Meertaligheid.be en De Taalunie) in de praktijk veel opvingen.”

De manier waarop we naar meertaligheid kijken is aan het veranderen, zeker wanneer je kijkt naar onderzoek en wetenschappelijke inzichten. De vertaling naar de dagelijkse praktijk gaat altijd wat trager natuurlijk. Anna: “Termen als ‘anderstaligheid’, ‘tweetaligheid’ en ‘NT2’ zul je nog steeds veel horen. Maar waarvoorheen de nadruk lag op het leren van

Nederlands als nieuwe dominante taal (in plaats van de moedertaal of thuistaal), los van de eerste, moeder- of thuistaal, wordt nu steeds meer gekeken naar het geheel aan talenkennis en hoe deze kennis het leren van een nieuwe taal juist kan versterken in plaats van dat het alleen maar lastig is. Waar vroeger over het algemeen werd gedacht dat deze talen elkaar in de weg zaten, weten we nu dat kennis in verschillende talen in de meeste gevallen goed overdraagbaar is en dat je bij het leren van een nieuwe taal juist heel veel hebt aan de taal/talen die je al kent.”

Een goede vaardigheid in de ene taal kan daarmee dus ook zorgen voor een goede vaardigheid in de andere taal. Daarom hoor je volgens Anna nu steeds vaker over de voordelen van meertaligheid. Ook omdat het in veel gevallen niet eens gaat om een tweede taal, maar om een derde of zelfs vierde taal die iemand leert. Moedertaal is daarmee ook een lastig begrip, want er is dan niet meer sprake van één enkele taal die een kind als eerste of van de moeder heeft geleerd. Een alternatief is dan ‘thuistaal’, of wanneer dat er ook meerdere zijn ‘voorkeurstaal’.

Het kennisdossier dat door de Taalunie is vastgesteld is een rijk document (<https://taalunie.org/publicaties/53/antwoorden-op-vragen-over-omgaan-met-meertaligheid-in-het-onderwijs-in-het-nederlandse-taalgebied>).

Anna licht er voor ons een aantal belangrijke boodschappen uit:

- Erken het belang van de thuistaal: dit vormt de basis voor het welbevinden van een persoon en daarmee ook de basis om tot leren te komen. Dit biedt ook kansen om de ouderbetrokkenheid te versterken.
- Zie en maak gebruik van de kansen en voordelen om de kennis van ouders en leerlingen in de andere taal in te zetten.

- Verdiep je in de regels en mogelijkheden die er (binnen én buiten Nederland) al zijn over het inzetten van andere talen naast Nederlands op school en in de klas. Stel naar aanleiding daarvan regels/afspraken op en communiceer die breed met het team én ouders.
- Veel ouders weten niet dat zij, ook al spreken zij het Nederlands niet (als eerste taal), desalniettemin sterk kunnen bijdragen aan de taalontwikkeling van hun kind. Zorg als school voor een goede voorlichting hierover en zoek naar samenwerking.

Is er nog iets waar we vooral mee op moeten houden? Anna: “Het verplichten van ouders en leerlingen om alleen Nederlands te spreken op school en/of op het schoolplein. Vaak worden dit soort regels niet met slechte intenties opgesteld en wil men er juist uitsluiting en groepsvorming mee voorkomen. Dit heeft vaak juist het omgekeerde tot gevolg. Ouders en kinderen die nooit Nederlands met elkaar spreken, voelen zich ongemakkelijk en onwelkom op school; ouders die geen Nederlands spreken, zullen een bezoek aan school gaan vermijden; kinderen (en ouders) zullen zich minder snel uiten of in gesprek gaan, want ze kunnen geen gebruik maken van kennis die ze wel in hun thuis- of moedertaal hebben. Maak hierover dus realistische en haalbare afspraken. Blijf er ook niet op hameren thuis zoveel mogelijk Nederlands te spreken of (voor) te lezen in gezinnen waar niet goed of nauwelijks Nederlands gesproken wordt. Onderzoek wijst uit dat kinderen hier op zich niet ‘slecht’ of verkeerd Nederlands van leren, maar wel dat het weinig tot niets bijdraagt aan de Nederlandse taalontwikkeling. Wijs ouders juist op de rol en het belang die hun eigen taal kan spelen bij de ontwikkeling van het Nederlands en zorg dat er thuis veel met het kind gesproken en (voor)gelezen wordt – ongeacht in welke taal.”

Op de volgende pagina's lees je meer over: meertaligheid, translanguaging, de betekenis van taalniveaus en een handige taal-app. ■

